

Tisková zpráva

Postoje českých občanů k obraně ČR – červen/červenec 2023

- ⊙ Česká veřejnost se v naprosté většině (84 %) shoduje, že suverenitu státu je třeba bránit za každou cenu. Oproti roku 2022 zde došlo po výrazném nárůstu k poklesu o 9 procentních bodů. Situace je nyní na úrovni srovnatelné s rokem 2020.
- ⊙ I přesto více než polovina (56 %) respondentů pochybuje o schopnosti České republiky ubránit se, pokud by k něčemu došlo, oproti dvěma pětinaš dotázaných (40 %), kteří s tímto výrokem nesouhlasí. Oproti roku 2022 došlo ke zvýšení důvěry ve schopnost ČR ubránit se o 13 procentních bodů.
- ⊙ Necelá polovina (47 %) respondentů nepovažuje obranu ČR za podstatnou, protože patříme mezi malé země, jejichž osud mají stejně v rukou velmoci. Zde došlo k osmibodovému poklesu skepse.
- ⊙ Necelé dvě pětiny dotázaných (39 %) si myslí, že naše armáda je na srovnatelné úrovni s armádami západních zemí. Oproti minulému šetření došlo k nárůstu nesouhlasných odpovědí, tedy názoru, že naše armáda není na úrovni vyspělých západních zemí (ze 46 % na 52 %), přičemž jde o dosud nejvyšší zjištěný podíl takovýchto skeptických odpovědí
- ⊙ Téměř polovina dotázaných (46 %) uvedla, že náklady na obranu zbytečně zatěžují státní rozpočet. Ve srovnání s výrazným nárůstem podpory financování armády v roce 2022 se v letošním šetření podíly vrací zpět k dřívějším trendům z let 2015-2020.

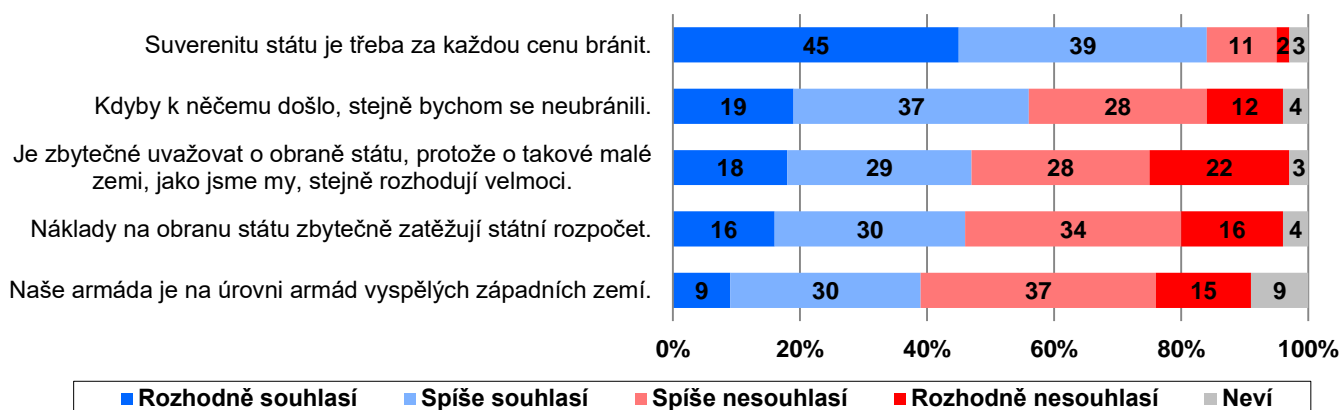
Zpracovala:
Monika Kyselá
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR
Tel.: 210 310 589; e-mail: monika.kysela@soc.cas.cz

V šetření realizovaném v červnu a červenci 2023 dotazovalo Centrum pro výzkum veřejného mínění sadu otázek týkajících se postojů veřejnosti k NATO.¹ Výsledky popisované v této zprávě se pojí s obecnými názory na obranu státu. Dotázaní konkrétně vyjadřovali míru souhlasu či nesouhlasu s výroky spojenými s obranou suverenity státu, schopností ovlivnit vlastní obranu a s armádou České republiky.

¹ Více v tiskové zprávě „Občané o členství České republiky v NATO – červen/červenec 2023“ dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/mezinarodni-vztahy/5730-obcane-o-clenstvi-ceske-republiky-v-nato-cerven-cervenec-2023>

Graf 1: Míra souhlasu/nesouhlasu s výroky o obraně (v %)²

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 26. 5. 2023 – 24. 7. 2023, 929 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Předchozí výzkum věnovaný této problematice proběhl na jaře 2022 krátce po začátku válečné agrese Ruska proti Ukrajině, což se promítlo do výraznějšího posunu v názorech na položené otázky. Nynější data z června a července 2023 ukazují situaci po více než rok trvající válce na Ukrajině.

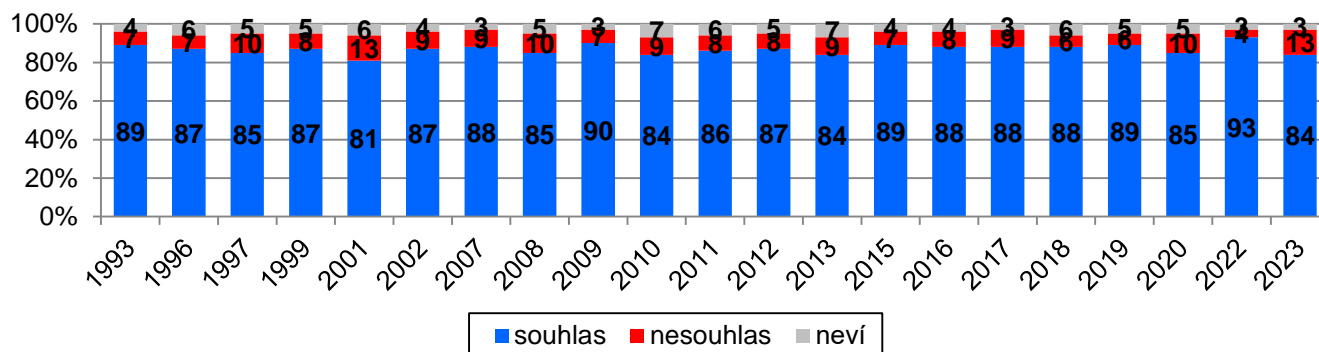
Česká veřejnost se dlouhodobě většinou (84 %) shoduje, že suverenitu státu je třeba bránit za každou cenu. Oproti situaci na jaře 2022 došlo k výraznému nárůstu podílu lidí, kteří nesouhlasí s výrokem, že je třeba bránit státní suverenitu za každou cenu, a to z dřívějších 4 % na aktuálním 13 % (nárůst o 9 p. b.).

I přes to více než polovina (56 %) respondentů pochybuje o schopnosti České republiky ubránit se, pokud by k něčemu došlo, oproti dvěma pětinám dotázaných (40 %), kteří s tímto výrokem nesouhlasí. Necelá polovina (47 %) respondentů nepovažuje obranu ČR za podstatnou, protože patříme mezi malé země, jejichž osud mají stejně v rukou velmoci. Tato otázka ale rozděluje českou veřejnost na dva srovnatelně velké tábory, když opačný názor zastává polovina (50 %) české veřejnosti. Pokud jde o náklady na obranu, ty vnímá jako zbytečnou zátěž pro státní rozpočet téměř polovina (46 %) českých obyvatel, další polovina (50 %) tento názor nesdílí. Necelé dvě pětiny (39 %) respondentů pokládají úroveň naší armády za srovnatelnou s armádami západních zemí, více než polovina (52 %) dotázaných si naopak myslí, že naše armáda je méně vyspělá než tyto armády. Dalších 9 % respondentů situaci ohledně vyspělosti české armády nedovedlo posoudit (viz graf. 1).

Z dlouhodobého hlediska česká veřejnost většinou vnímá jako podstatné bránit suverenitu státu (viz graf 2a), stabilně je proti tomuto názoru přibližně desetina respondentů (v průměru za sledované období 8,4 %). Výsledky z jara 2022 se statisticky významně odlišovaly, když jsme zaznamenali nárůst odhodlání bránit suverenitu naší země o 8 procentních bodů. V aktuálním výzkumu ale podíl souhlasných odpovědí opět poklesl a vrátil se přibližně na úroveň z roku 2020.

² Znění otázky: „Na obranu státu existují nejrůznější názory. Přečtu Vám některé a Vy mi prosím řekněte, zda s nimi souhlasíte nebo nesouhlasíte. a) Suverenitu státu je třeba za každou cenu bránit. b) Náklady na obranu státu zbytečně zatěžují státní rozpočet. c) Naše armáda je na úrovni armád vyspělých západních zemí. d) Kdyby k něčemu došlo, stejně bychom se neubránili e) Je zbytečné uvažovat o obraně státu, protože o takové malé zemi, jako jsme my, stejně rozhodují velmoci.“ Varianty odpovědí: rozhodně souhlasí, spíše souhlasí, spíše nesouhlasí, rozhodně nesouhlasí.

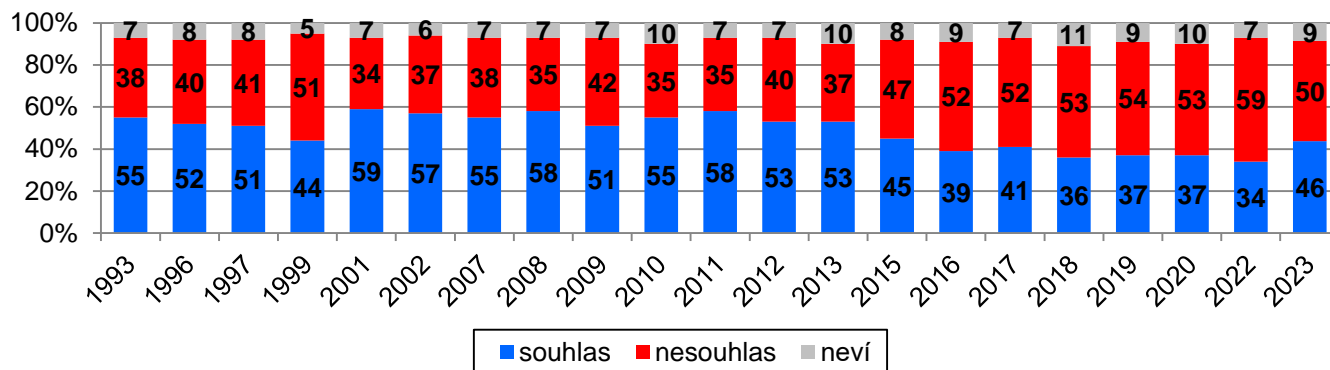
Graf 2a: Suverenitu státu je třeba za každou cenu bránit - časové srovnání (v %)

Poznámka: Údaje v grafu představují součty podílů „rozhodně souhlasí“ + „spíše souhlasí“, respektive „rozhodně nesouhlasí“ + „spíše nesouhlasí“.
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Náklady na obranu jsou aktuálně více podporované, než tomu bylo v předcházejících šetřeních, konkrétně v letech 2016 až 2022), kdy v české společnosti převažoval názor, že náklady na obranu jsou jen zbytečnou zátěží pro státní rozpočet.

Graf 2b: Náklady na obranu státu zbytečně zatěžují státní rozpočet – časové srovnání (%)

Poznámka: Údaje v grafu představují součty podílů „rozhodně souhlasí“ + „spíše souhlasí“, respektive „rozhodně nesouhlasí“ + „spíše nesouhlasí“.
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

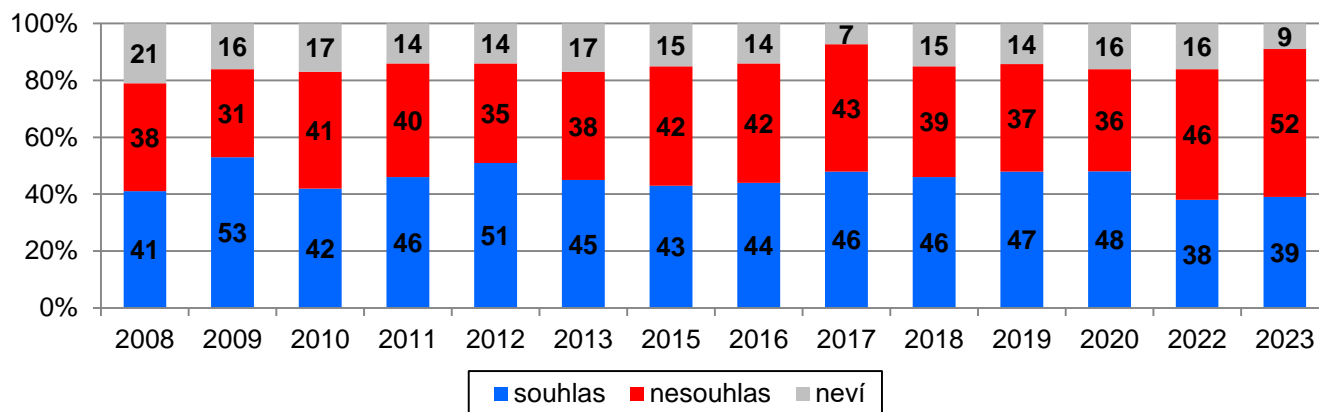
V minulém šetření bylo dosaženo nejnižší hodnoty souhlasu s tímto výrokem (34 %). Podpora investování do armády ze strany státu se ale v letošním výzkumu z léta 2023 opět vrátila na vyšší úroveň, kterou jsme zaznamenali například v letech 2015 či 1999. Proti tvrzení, že náklady na obranu jsou jen zbytečnou zátěží státního rozpočtu, se v aktuálním výzkumu postavila polovina občanů (50 %) a po dosažení dosavadního maxima v minulém šetření z roku 2022 se opět vrací na hladinu z let 2015 – 2020.

V případě srovnání armády ČR s armádami západních zemí byl v letech 2015 až 2017 patrný trend poměrně stabilního a přibližně stejného podílu respondentů, kteří s výrokem o jejich srovnatelnosti souhlasí i nesouhlasí (okolo 45 %). Poté však podíl nesouhlasících poklesl a rozdíl mezi souhlasem a nesouhlasem stoupl na zhruba deset procentních bodů s převahou těch, kteří věří, že je naše armáda na stejné úrovni jako armády západních zemí. V předchozím šetření z jara 2022 došlo k desetiprocentnímu propadu pozitivních odpovědí a vlastně k obrácení poměru mezi pozitivním a negativním hodnocením. To představovalo zcela zásadní názorový posun, který nepochybně reflektoval situaci nutné modernizace výzbroje naší armády (v souvislosti s válkou na Ukrajině).

Aktuální názory na úroveň české armády ve srovnání s vyspělými západními zeměmi je ještě kritičtější než v minulém roce. O 6 procentních bodů narostl podíl občanů, kteří nesouhlasí s výrokem, že je česká armáda na úrovni armád vyspělých západních zemí na aktuálních 52 %. Podíl souhlasných odpovědí je ve srovnání s minulým rokem velmi

podobný. Odpověď „nevím“ zvolilo v letošním šetření pouze 9 % dotázaných (oproti 16 % v minulém roce a průměru 14 %)

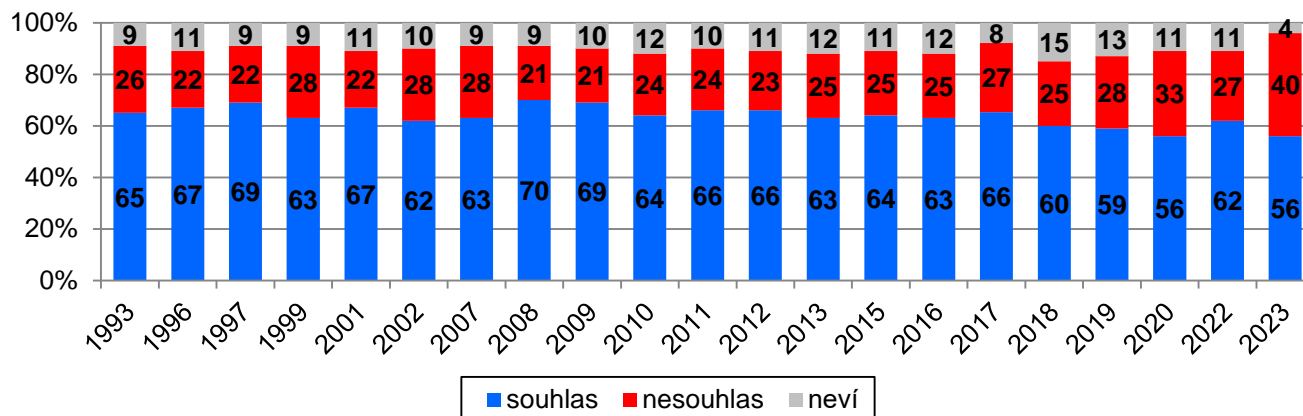
Graf 2c: Naše armáda je na úrovni armád vyspělých západních zemí – časové srovnání (%)

Poznámka: Údaje v grafu představují součty podílů „rozhodně souhlasí“ + „spíše souhlasí“, respektive „rozhodně nesouhlasí“ + „spíše nesouhlasí“.
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Na schopnost ubránit se v případě hrozby měla česká veřejnost poměrně stabilní názor v čase. Výjimkou je aktuální šetření, kdy došlo k výraznému nárůstu podílu lidí nesouhlasících s výrokem, tzn. vyjadřující názor, že bychom se během případného konfliktu ubránili (nárůst o 13 p. b.) na nynější dvě pětiny (40 %). Jedná se o nejvyšší podíl za dosavadní měření. Mírný pokles je viditelný i u odpovědí souhlasných, a to o 6 procentních bodů oproti roku 2022. Méně lidí než v minulosti také využilo odpověď „nevím“, kterou zvolila pouhá 4 % dotázaných, přičemž průměr za předchozí roky je 10,7 %.

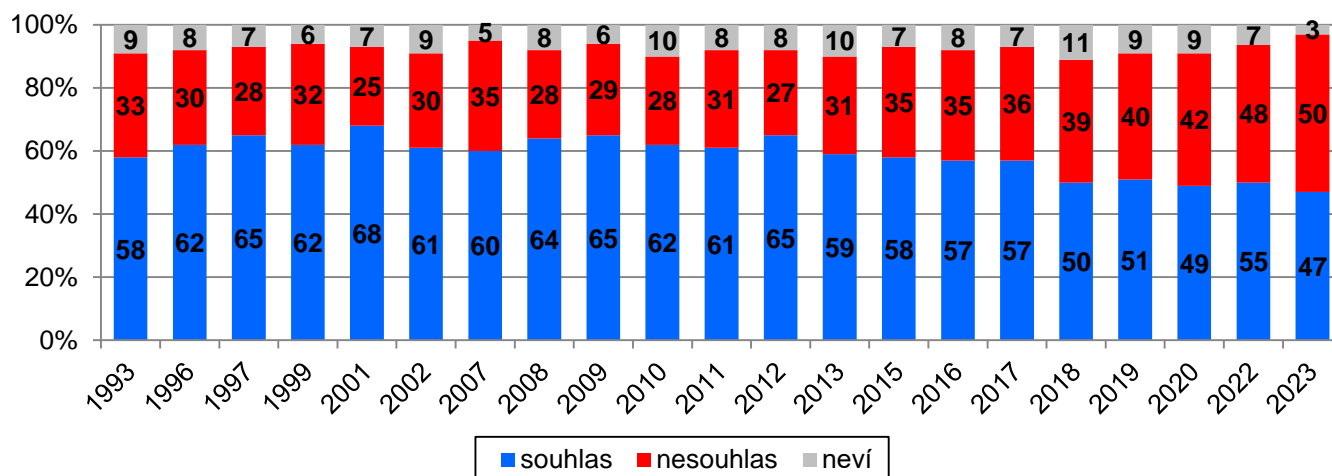
Graf 2d: Kdyby k něčemu došlo, stejně bychom se neubránili – časové srovnání (%)

Poznámka: Údaje v grafu představují součty podílů „rozhodně souhlasí“ + „spíše souhlasí“, respektive „rozhodně nesouhlasí“ + „spíše nesouhlasí“.
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Z grafu 2e vidíme, že česká veřejnost dlouhodobě považovala otázku obrany ČR za zbytečnou, neboť osud takové malé země je stejně v rukou velmocí. I přesto tento názor v roce 2018 oslabil z asi tří pětin, kde se pohyboval v letech 2002 až 2017, na přibližně jednu polovinu, kde setrval až do roku 2020. V roce 2022 názor, že o tak malé zemi stejně rozhodují velmocí, naopak mírně posílil, aby v aktuálním výzkumu opět poklesl pod úroveň jedné poloviny. Podíl těch, kteří s výrokem o zbytečnosti úvah o obraně státu nesouhlasí, dosahuje přesně jedné poloviny a je tak aktuálně nejvyšší za celou dobu sledování.

Graf 2e: Je zbytečné uvažovat o obraně státu, protože o takové malé zemi, jako jsme my, stejně rozhodují velmoci – časové srovnání (%)

Poznámka: Údaje v grafu představují součty podílů „rozhodně souhlasí“ + „spíše souhlasí“, respektive „rozhodně nesouhlasí“ + „spíše nesouhlasí“.
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Podrobnější analýza prokázala, že na rozložení odpovědí na uvedené otázky má vliv věk. Nejstarší generace jsou více pesimistické jak u rozhodování velmocí, tak při porovnání naší armády s armádami západních zemí, než nejmladší generace. Podíl lidí, kteří nesouhlasí s tím, že je suverenitu státu třeba bránit za každou cenu, je ve všech věkových skupinách srovnatelný. Mladí lidé do 30 let, ale častěji s výrokem „spíše souhlasí“, zatímco mezi lidmi ve věku 40 až 64 let se častěji objevoval rozhodný souhlas. Ženy častěji než muži považují výdaje na obranu za zbytečné. Muži častěji souhlasili, že naše armáda je na úrovni západních zemí, ženy častěji připustili, že to nedokáží posoudit. Mezi lidmi bez maturitního vzdělání se častěji objevil souhlas s tím, že výdaje na obranu jsou zbytečné a že je zbytečné o obraně státu vůbec uvažovat, protože o tak malé zemi stejně rozhodují velmoci.

Tabulka 1: Hodnocení armády a postoje k obraně (porovnání průměrného hodnocení – známka 1-5 jako ve škole)

	Bránit suverenitu	Armáda zátěž rozpočtu	Srovnatelná úroveň se západem	Stejně bychom se neubránili	Rozhodují velmoci
Rozhodně souhlasí	3,4	4,2	3,1	4	4
Spíše souhlasí	3,6	3,6	3,2	3,7	3,8
Spíše nesouhlasí	3,6	3,5	3,7	3,3	3,2
Rozhodně nesouhlasí	3,7	2,9	4,2	2,8	3,1

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 26. 5. 2023 – 24. 7. 2023, 929 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Pro doplnění kontextu jsme porovnali známkování ministerstva obrany a názory na jednotlivé postoje k obraně (viz Tabulka 1) a také vliv důvěry k NATO na postoje k obraně (viz Tabulka 2).

V Tabulce 1 vidíme, že lidé, kteří udělovali lepší průměrné hodnocení ministerstvu obrany, výrazně častěji nesouhlasili s výrokem, že je armáda zátěží rozpočtu, považovali její úroveň za srovnatelnou se západem a také nesouhlasili s výroky, že bychom se v případě konfliktu neubránili ani s výrokem, že o malých státech, jako jsme my, rozhodují velmoci.

Ti, kteří rozhodně a spíše důvěřují NATO, by častěji bránili suverenitu státu za každou cenu a považují úroveň naší armády za srovnatelnou se západními zeměmi a naopak méně často zastávají názor, že armáda je zátěží rozpočtu, že o tak malé zemi jako je ČR rozhodují velmoci a že bychom se v případě napadení stejně neubránili.

Tabulka 2: Vliv důvěry k NATO na postoje k obraně (souhlas/nesouhlas v %)

	Bránit suverenitu	Armáda zátěž rozpočtu	Srovnatelná úroveň se západem	Stejně bychom se neubránili	Rozhodují velmoci
Důvěřuje NATO	91/8	33/63	52/40	45/50	34/64
Nedůvěřuje NATO	74/24	60/37	20/72	70/28	64/34

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 26. 5. 2023 – 24. 7. 2023, 929 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	Naše společnost, v23-06
Realizátor:	Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR
Projekt:	Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR
Termín terénního šetření:	26. 5. 2023 – 24. 7. 2023
Výběr respondentů:	Kvótní výběr
Kvóty:	Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání
Vážení dat:	Vzdělání X NUTS 2, věk X NUTS 2, pohlaví X kraj, velikost místa bydliště X věk, vzdělání X věk
Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:	Český statistický úřad
Reprezentativita:	Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let
Počet dotázaných:	929
Počet tazatelů:	78
Metoda sběru dat:	Osobní rozhovor tazatele s respondentem – metoda dotazování CAPI
Výzkumný nástroj:	Standardizovaný dotazník
Otázky:	PM.40
Kód zprávy:	pm231002
Zveřejněno dne:	2. října 2023
Zpracovala:	Monika Kyselá

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinelý.
